

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду. Для отримання додаткової інформації див. повне посилання на авторське право в кінці цього документу.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Інформаційне повідомлення з юриспруденції Суду № 150

Березень 2012 р.

Austin та Інші проти Сполученого Королівства [ВП] - 39692/09

Рішення від 15.3.2012

Стаття 5

Стаття 5-1

Позбавлення свободи

Затримання мирних демонстрантів поліцейським кордоном протягом більш ніж семи годин: *стаття 5 не застосовується; немає порушення*

Факти – 1 травня 2001 року у Лондоні відбулась масштабна демонстрація проти капіталізму і глобалізації. Організатори не повідомили поліцію про свої наміри, а інформаційні заклики, розповсюджені заздалегідь, підбурювали до грабежів, насильства і численних протестів в усьому Лондоні. Надані поліції дані розвідки вказували, що, окрім мирних демонстрантів, у виступах, ймовірно, візьмуть участь від 500 до 1000 осіб, налаштованих на насильства і зіткнення. Одразу після полудня великий натовп пройшов у напрямку до площі Оксфорд Секез (Oxford Circus), тож на час подій на цій площі знаходилось приблизно 3000 осіб, і ще кілька тисяч зібрались на прилеглих вулицях. Аби запобігти шкоді людям і власності, поліція вирішила, що необхідно стримати натовп, сформувавши кордон, який блокував усі виходи з цього району. Через насилля і ризик насилля від осіб, які перебували всередині і ззовні кордону, а також через те, що обшукувались і перевірялись особи тих, хто підозрювався у спричиненні заворушень, багато мирних демонстрантів і перехожих, включаючи заявників, не випускались протягом кількох годин.

Після цих подій, перша заявниця подала до Верховного суду прецедентну заяву про відшкодування шкоди, спричиненої неправомірним позбавленням волі і порушенням її прав, гарантованих Конвенцією. Її позов було залишено без задоволення, і відповідне рішення було залишене без змін. У рішенні, ухваленому одногосно*, Палата Лордів встановила, що не було позбавлення свободи у розумінні статті 5 Конвенції, оскільки наміром поліції було захистити як демонстрантів, так і власність від нападів, а стримування натовпу тривало рівно стільки, скільки було необхідно для досягнення цієї мети. На її думку, позбавлення або обмеження пересування, а також наміри відповідальних за його запровадження, були відповідні щодо питання про позбавлення свободи, а заходи з контролювання натовпу, котрі були пропорційними і здійснювались добросовісно в інтересах громадськості, не порушували гарантовані статтею 5 права окремих учасників натовпу, чия свобода пересування була обмежена.

Право – Стаття 5 § 1: Це була перша справа, у якій Суд розглядав застосування статті 5 § 1 щодо оточення поліцейськими кордонами і стримування групи людей з міркувань громадського порядку. У цьому контексті необхідно застосовувати такі загальні принципи:

(a) Поліція повинна мати певний рівень повноважень для ухвалення оперативних рішень. Статтю 5 не можна інтерпретувати у такий спосіб, який унеможливить виконання нею своїх обов'язків з підтримання порядку і захисту громадськості, за умови, що вони відповідають засадовому принципу статті 5, а саме, захисту особи від сваволі.

(b) Стаття 5 § 1 не застосовується до звичайного обмеження пересування, яке керується статтею 2 Протоколу № 4 (котрий Сполучене Королівство не ратифікувало). Аби визначити, чи хтось був «позбавлений своєї свободи» у розумінні статті 5 § 1, вихідною точкою має бути його чи її конкретна ситуація, і слід брати до уваги увесь перелік критеріїв, таких як вид, тривалість, наслідки і спосіб застосування даного заходу. Різниця між позбавленням свободи і обмеженням свободи полягає у ступені чи інтенсивності, а не у характері чи суті.

(c) Мета, яка стоїть за таким заходом, не є фактором, який слід брати до уваги під час вирішення питання про те, чи було позбавлення свободи (хоча він може бути потрібним для наступного питання: чи позбавлення свободи було виправдане відповідно до одного з пунктів статті 5 § 1).

(d) Натомість, контекст, у якому було застосовано такий захід, є важливим фактором. Представники громадськості часто бувають змушені зазнавати тимчасових обмежень свободи пересування за певних умов, наприклад, подорожі громадським транспортом або автомобільною дорогою, або очікування у черзі на футбольний матч. Такі повсякденні обмеження не можна називати власне «позбавленням свободи» у розумінні статті 5 § 1, якщо вони були неминучими внаслідок обставин поза контролем влади, були необхідними для запобігання реальному ризику серйозних ушкоджень або шкоди, і були здійснені на рівні, мінімально необхідному для цієї мети.

Повертаючись до фактів справи заявників, Суд зазначив, що після тритижневого судового розгляду і вивчення значної сукупності доказів, суддя встановив, що поліція передбачала, що близько 4 години дня на Оксфорд Секез утвориться «ядро» з 500-1000 агресивно налаштованих демонстрантів, і що існував реальний ризик завдання серйозних тілесних ушкоджень, навіть смерті, а також заподіяння шкоди власності, якби натовп не було ефективно контрольовано. Поліція була захоплена зненацька, коли більш ніж 1500

людей зібрались на дві години раніше, і тому вирішила влаштувати суцільний кордон, щоб за необхідності запобігти насильству або ризику тілесних ушкоджень і шкоди. Починаючи з 14.20, коли було організовано суцільний кордон, ніхто з натовпу не міг вийти без дозволу. Всередині кордону було місце, де люди могли ходити і не було штовханини, але умови були незручними, не було укриттів, їжі, води і туалетів. Хоча поліція намагалась протягом другої половини дня і вечора розпочати звільнення людей, її спроби постійно зазнавали невдачі через агресивну і ворожу поведінку значної меншості як всередині, так і ззовні кордону, і остаточно натовп розсіявся лише о 21.30. Приблизно 400 осіб, котрі вочевидь не належали до демонстрації або серйозно потерпали від затримання, змогли піти раніше.

На основі цих висновків Суд вирішив, що примусовий характер утримання всередині кордону і його тривалість, а також його наслідки для заявників, стосовно фізичного дискомфорту і неспроможності залишити Оксфорд Секез, вказували на позбавлення свободи. Проте, Суд також взяв до уваги «вид» і «спосіб застосування» даного заходу, оскільки контекст, у якому його було запроваджено, був значимим.

Кордон було запроваджено з метою ізолювання і стримування великого натовпу за умов небезпеки і агресії. Це був захід стримування, котрому надали перевагу перед більш жорсткими методами, які могли спричинити серйозніший ризик тілесних ушкоджень. Суд не має підстав відступати від висновку судді, що за тих умов суцільний кордон був найменш жорстким і найбільш ефективним засобом запобігання реальному ризику тяжких тілесних ушкоджень і шкоди майну. За таких обставин, Суд не вважає, що запровадження кордону дорівнювало «позбавленню свободи». Дійсно, заявники не стверджували, що ті, хто знаходився всередині кордону, були негайно позбавлені свободи, і Суд не зміг встановити момент, після якого стримування могло б вважатись таким, що перетворилось з, як максимум, обмеження свободи пересування на позбавлення свободи. Є вражаючим те, що приблизно через п'ять хвилин після запровадження суцільного кордону, поліція планувала розпочати контрольоване звільнення. Згодом вона робила численні спроби і весь час тримала ситуацію під постійним контролем. Відповідно, за специфічних і виняткових обставин даної справи, не було позбавлення свободи у розумінні статті 5 § 1. Отже, оскільки стаття 5 не застосовується, то у даній справі не було порушення цього положення.

Проте, Суд наголосив, що заходи з контролювання натовпу не повинні застосовуватись державною владою прямо чи опосередковано для придушення чи перешкоджання виявам протесту, з огляду на основоположну важливість у демократичних суспільствах свободи висловлювання і зібрання. Якби поліція не була змушена запровадити кордон з метою запобігання тяжким тілесним ушкодженням і шкоди майну, «вид» заходу мав би бути іншим, і його примусовий і обмежувачий характер міг би бути достатнім для застосування статті 5.

Висновок: немає порушення (чотирнадцятьма голосами проти трьох).

* *Austin та інший проти Комісара столичної поліції/ Austin (FC) & another v. Commissioner of Police of the Metropolis* [2009] UKHL 5.

Посилання на [Інформаційні повідомлення з юриспруденції](#)

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду; також Суд не несе жодної відповідальності за його якість. Його можна завантажити з бази рішень Європейського суду з прав людини HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-яких інших баз даних, в яких Суд його також розмістив. Його можна відтворювати в некомерційних цілях за умови, що будуть зазначені повна назва справи та посилання на авторське право і Цільовий фонд «Права людини». Для використання будь-якої частини цього перекладу в комерційних цілях слід звертатися за наступною адресою: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int